

Obraćanje predstavnika atlanskom vijeću

Visokog Sjeverno-

Gospodine Glavni tajniče, Lord Robertson,

Predsjedavajući Vojnog komiteta, admirale Venturoni,

Članovi Sjeverno-atlanskog vijeća,

Dame i gospodo,

Šest godina nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma Bosna i Hercegovina ostaje u svakom smislu u samom srcu regije u kojoj postiže spor, ali istinski napredak ka stabilnoj i prosperitetnoj budućnosti. Neki su uvjereni da je došlo vrijeme da međunarodna zajednica spakira kufere i ode. Moja današnja poruka koju vam upućujem je da još uvijek nismo stigli do te faze – otići sada značilo bi preuzeti rizik da ova država, koja je u srcu Europe, doživi neuspjeh. Kao što je slučaj Avganistana izuzetno tragično potvrdio, posljedice problematičnih država se osjećaju u svakoj od naših zemalja. One stvaraju probleme koji utječu na svijet u cjelini – putem nekontroliranih migracija, prekograničnog kriminala i politički i ideološki inspiriranog terorizma.

Sasvim je jasno da je vremenom došlo do preusmjeravanja međunarodnih sredstava i pozornosti na akutnije slučajeve kao što je Avganistan. Angažman međunarodne zajednice u BiH nije beskonačan. Imamo konkretne vojne i civilne zadaće. Ovu činjenicu konstantno ponavljamo građanima i tijelima vlasti u BiH. Situacija je jasna – mora se postići više uz korištenje manje sredstava. Već u tijeku svog mandata nadgledao sam smanjenje OHR-ovog proračuna za više od 20 %. Ovaj proces se

mora još brže i odlučnije nastaviti i obuhvatiti sve međunarodne agencije na terenu.

Moj Ured se većim dijelom 2001. godine bavio formuliranjem detaljnih i sveobuhvatnih prijedloga za reorganiziranje sveukupne nazočnosti civilnih predstavnika međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini – dodatne zadaće koju su mi povjerili Vijeće općih poslova EU i Vijeće za provedbu mira. Ovim naporima se želi optimizirati učinkovitost kako bi preostale zadaće mogle biti izvršeni uz što veću usredotočenost, bolju koordinaciju i manje troškove. Kako međunarodne agencije budu završavale svoj posao u konkretnim oblastima kojima se bave tako treba ubrzati proces prenošenja nadležnosti na domaće agencije.

Ukratko, aktivno radimo na tome da mi ostanemo bez posla i “zaposlimo” Bosance i Hercegovce tako što će oni preuzeti odgovornost za svoje obveze i za budućnost. Koncept odgovornosti (“ownership”) i lokalna nadležnost je u samom središtu moje strategije od početka mog mandata. Proces preuzimanja odgovornosti je spor i tek sada počinje zaživljavati.

Očekujem da će velika većina suštinskih zadaća koje obnaša OHR biti izvršena u sljedeće dvije godine. Moj model uspostave radnih tijela (Task Forces) pridonijet će ovom procesu putem značajnog poboljšanja koordinacije i učinkovitosti u provođenju aktivnosti međunarodne zajednice u BiH. U tom momentu, organizacije kao što su OESS, Svjetska banka, UNDP i prije svega EC imat će ulogu koju imaju i u drugim zemljama u tranziciji odnosno da čvrsto utemelje demokraciju i funkcionalnu tržišnu ekonomiju. S obzirom da je budućnost BiH u Europi i njenoj integraciji u europske strukture, uloga koju ima i koju će u budućnosti imati Europska unija je odista od suštinskog značaja. Sudjelovanje Europske unije u procesu normalizacije Bosne i Hercegovine se može unaprijediti.

Dozvolite mi da se kratko osvrnem na sličan proces reorganizacije koji, koliko mi je poznato, razmatra NATO. Isto onako kako su u proteklih šest godina civilne i vojne organizacije za provedbu mira uspješno surađivale u oblastima koje se međusobno dopunjavaju, uvjeren sam da sada možemo koordinirati i naše napore usmjerene ka optimiziranju učinkovitosti – uvijek imajući na umu zadaće koje tek treba ispuniti i sredstva koja će nam biti potrebna za njihovo ostvarenje. Svjestan sam da je broj postrojbi samo jedno od mjerila vojnog potencijala. Na kraju, *osposobljenost* postrojbi je ono što je bitno, a ne njihova brojnost. Mogućnost SFOR-a da održi sigurno okružje tijekom provedbe preostalih zadaća u okviru procesa provedbe mira odredit će uspješnost poslijeratnog oporavka Bosne i Hercegovine – NATO će procijeniti koliko je postrojbi potrebno da bi se ispunila ova zadaća. I dalje ću tijesno surađivati sa Zapovjednikom SFOR-a kako bismo ostvarili naš krajnji cilj.

Ono što je i dalje najvažnije za nas su rezultati. Što smo postigli i što još uvijek treba ostvariti? Sveukupno gledano postiže se istinski napredak i sasvim je izvjesno da postoji svjetlo na kraju tunela. Međutim, naš posao još uvijek nije okončan. Sada tijela vlasti Bosne i Hercegovine moraju poduzeti više – mora se ubrzati proces provedbe mira i provođenja reformi.

Naše aktivnosti ostaju usmjerene na prioritete utvrđene tokom Briselske konferencije Vijeća za provedbu mira, a to su:

- gospodarska reforma,

- povratak izbjeglica,

- konsolidacija institucija, uključujući i uspostavu neovisnog sudstva koje će osigurati vladavinu zakona,

-uz to, sve više usmjeravamo pozornost na osiguranje dugotrajne sigurnosti putem vojno-sigurnosne reforme i restrukturiranja.

Dozvolite mi da započnem s pitanjem gospodarske reforme. Tijekom protekle godine bili smo svjedoci znatnog napretka koji je postignut u procesu uspostave suvremenog bankarskog sustava. Nadalje, tijekom prošle godine konvertibilna marka BiH je izrasla u ključni stub stabilnosti, s obzirom da je došlo do povećanja deviznih financijskih rezervi sa 1 milijarde na 2,6 milijardi konvertibilnih maraka. Međutim, tijekom ove godine program privatizacije mora ostvariti puni zamah. Bosna i Hercegovina još uvijek nije prebrodila krizu u oblasti gospodarskog oporavka i ekonomske reforme – stopa nezaposlenosti je visoka, obim trgovinske razmjene s inozemstvom nizak, domaća i strana ulaganja su skromna, čak preskromna, a životni standard građana je takav da osigurava zadovoljavanje samo najosnovnijih potreba. Morao sam nametnuti provođenje teških socijalnih reformi, kao što je reforma mirovinskog sektora; u tom smislu, Bosanci i Hercegovci moraju pronaći više političke volje.

A sada nekoliko riječi i o osnovnom cilju – povratku izbjeglica. Od 1995. godine, u svoj prijeratni dom se vratilo 1.3 milijuna izbjeglica i prognanika. Tijekom 2000. godine broj povratnika u područja u kojima pripadaju manjinskoj etničkoj zajednici drastično se povećao, s tim što je dinamika zadržana i 2001. U posljednje dvije godine preko 130.000 izbjeglica i prognanika vratilo se u područja u kojima je etnička skupina kojoj pripadaju u manjini. Taj podatak je izuzetno važan, s obzirom da je povratak manjinskog stanovništva prava mjera uspjeha kojeg postižemo u procesu saniranja posljedica etničkog čišćenja. Ako se ista dinamika održi, a vjerujem da je to moguće, najveći broj preostalih izbjeglica i prognanika koji se žele vratiti bit će u mogućnosti to uraditi do 2004. godine. Ostvarenje ovog cilja će

biti potvrda strategije poslijeratne obnove zemlje – samo prije dvije godine skeptici su na masovnijem povratak gledali kao na gotovo nemoguć projekat.

To bi bilo ravno povijesnom dostignuću, ali i trajni dokaz da je humanitarnom intervencijom ipak moguće preusmjeriti situaciju nakon najtežih zločina na potpuno suprotan kolosijek.

Politička pitanja i institucionalna izgradnja su i dalje u žarištu mojih aktivnosti. Sve do početka prošle godine napredak po pitanju uspostave funkcionalnih institucija je u velikoj mjeri ometan konstantnom nadmoći nacionalističkih stranaka. Alijansa za promjene je po dolasku na vlast izmijenila odnos političkih snaga, što je po našem mišljenju zakašnjeli začetak normalne politike u Bosni i Hercegovini. Bolna nastojanja u proteklih šest godina urodila su plodom.

Pad Slobodana Miloševića, i prije toga smrt Franje Tuđmana u Hrvatskoj, otvorili su mogućnost za regionalnu suradnju, dok su prije toga politička nastojanja bila obilježena snovima o hegemoniji i podjelama. Ključna regija oko BiH primakla se nepovratnom ulasku u novu eru. Sve veći broj regionalnih inicijativa koje, između ostalih, omogućava Pakt o stabilnosti, svjedoči o novom pozitivnom raspoloženju u regiji.

Funkcionalna integracija, odnosno pristup koji smo primijenili u BiH, može, prema mom mišljenju, odigrati veću ulogu u ispunjenju naše vizije o zemljama u regiji putem suradnje, te potpune euro-atlantske integracije, što bi bio njihov konačan cilj.

Zao duh kaosa, mržnje i destrukcije još uvijek nije u potpunosti iskorijenjen, s obzirom da su optuženi ratni zločinci još uvijek na slobodi, dok nacionalističke snage čekaju na izbore i novu šansu za izgradnjom vlastitog

bogatstva na bijedi svoga naroda. Tijekom svog mandata sam konstatno apelirao na odgovorna tijela vlasti da uhitite i predaju Sudu u Hagu Radovana Karadžića, Ratka Mladića, kao i sve one optužene za ratne zločine. I ponovno danas odlučno apeliram, molim, da se to uradi, i to vrlo brzo. Bosna i Hercegovina ne može postati normalna zemlja sve dok su osobe optužene za najteže zločine na slobodi. Domaća tijela vlasti isto tako moraju odigrati i svoju ulogu. Danas čak i u Republici Srpskoj postoje određeni znakovi koji upućuju na veći stupanj suradnje sa Sudom u Hagu. Ali, bez obzira, neću se osloboditi skepse sve dok ne vidim konkretne rezultate.

Ovo je godina izbora. Po prvi put nakon Daytonu izbore će organizirati domaća tijela, a ne strane institucije. Prema odredbama Izbornog zakona kojeg je Parlamentarna skupština BiH donijela u kolovozu prošle godine, državni i entitetski izborni ciklus će se produžiti s dvije na četiri godine. Duži ciklus će omogućiti izabranim dužnosnicima da provode znatno ambicioznije i praktičnije političke programe. Četverogodišnji razmak između izbora podrazumijeva mogućnost postizanja prvih pozitivnih rezultata bolnih reformi i to prije nego što se njihovi promotori suoče za novim izborima.

Međutim, ne možemo čekati na rezultate. Nećemo dozvoliti da narednih devet mjeseci mirovne provedbe pred izbore tek tako prođe. Već sam pokrenuo dijalog s izabranim dužnosnicima putem Konzultativnog foruma za partnerstvo. Cilj Forumu je putem redovitih sastanaka voditi računa o ubrzavanju dinamike mirovne provedbe, te da rad međunarodne zajednice odgovara bh. političkoj zbilji, pritom vodeći proces ka potpunoj odgovornosti domaćih snaga.

Međunarodna zajednica radi na jačanju građanskog društva i razvoju autentičnog glasa koji izražava probleme građana. Prije nekoliko mjeseci sam uspostavio Građanski forum koji se već nekoliko puta sastao. U raspravama su sudjelovali

intelektualci, umjetnici, prosvjetni radnici, religijske vođe i mnogi drugi koji su svojim idejama pridonijeli produbljavanju debate o izgledu društva kojeg građani Bosne i Hercegovine priželjkuju u svojoj zemlji.

Dozvolite mi da se osvrnem i na pitanje za koje ste, siguran sam, najviše zainteresirani. To je sigurnost. Proces očuvanja socijalnog mira, političke stabilnosti i gospodarskog rasta u Bosni i Hercegovini zajednički vode međunarodna zajednica i napredne snage građanskog i političkog društva u BiH. A preduvjet za taj proces je bezbjedna sigurnosna klima – u ovom trenutku SFOR je jedino pravo jamstvo sigurnosti.

Želio bih iskoristiti ovu prigodu i zahvaliti se SFOR-u pod vođstvom NATO-a na pružanju sigurnosnog okvira unutar kojeg veliki broj agencija nastoji uspostaviti institucije koje će Bosni i Hercegovini omogućiti da funkcionira kao održiva i mirna demokratska zemlja.

Tijekom 2001. godine je nekoliko operacija koje su izvele međunarodne organizacije u BiH nosile u sebi element rizika u smislu sigurnosti. U nekim slučajevima lokalna policija nije bila u mogućnosti ili nije htjela pružiti odgovarajuću zaštitu. Događanja koja su uslijedila nakon toga naglasila su potrebu za daljom nazočnošću SFOR-a u Bosni i Hercegovini, s mogućnošću pružanja sigurnosti domaćim i međunarodnim dužnosnicima koji su izloženi napadima od strane nacionalističkih ekstremista. U svibnju prošle godine lokalna policija nije osigurala odgovarajući stupanj sigurnosti prigodom postavljanja kamena temeljca za izgradnju Ferhadije džamije u Banjoj Luci. Ceremonija je morala biti prekinuta usljed demonstracija i nasilja, kojom prilikom je jedan učesnik smrtno stradao.

Drugi pokušaj je bio uspješan, pored ostalog, i zbog toga što je SFOR pružio sigurno okruženje. U travnju su službenici OHR-a

i Privremene uprave koju sam imenovao da izvrše uvid u poslovanje Hercegovačke banke bili pretučeni i izloženi maltretiranju prilikom ulaska u banku radi vršenja uvida u njenu dokumentaciju. U urede banke su ušli tek nekoliko dana poslije pod zaštitom SFOR-a. Ova dva primjera podcrtavaju nužnost, potrebu i važnost značajne nazočnosti SFOR-a u BiH, ukoliko želimo uspješno okončati našu zadaću. Apsolutna potreba za postojanjem jakih snaga sigurnosti u Bosni i Hercegovini ne može se nikako prenaglasiti u periodu pred, tokom i nakon općih izbora koji će biti održani u listopadu.

Od suštinskog je značaja sigurnost u budućem periodu da od 1. siječnja 2003. godine, kada se gasi misija UN IPTF-a, SFOR ima stalnog međunarodnog policijskog partnera. Ja apeliram na moje kolege iz EU da djeluju odmah na donošenju odluke o narednoj misiji policijskih snaga.

U domaćoj sigurnosnoj arhitekturi Bosne i Hercegovine postignuti su značajni pomaci. Dozvolite da naglasim najznačajnije:

- Prvo, deminiranje. I ove godine, rad u ovoj oblasti nastavljen je krupnim koracima.

- Drugo, državna obrambena politika. Predsjedništvo BiH je 11. svibnja usvojilo Dokument o državnoj obrambenoj politici, što predstavlja veliki uspjeh. Ovaj dokument obuhvaća vojnu doktrinu zasnovanu na obrani integriteta Države BiH.

- Treće, smanjivanje broja pripadnika entitetskih oružanih snaga. Postoji sveobuhvatan plan za restrukturiranje entitetskih oružanih snaga. Planovi smanjivanja broja pripadnika oružanih snaga predstavljeni su u studenom. Oružane snage Federacije smanjit će se sa 22.000 pripadnika na 13.200 pripadnika do kraja 2003. godine, a oružane snage Republike Srpske smanjit će se sa 10.150 na 8.000 pripadnika do 2003, te

na 6.600 do 2005. godine.

– Četvrto, sigurnosna politika za BiH. SCMM u proširenom sastavu načinio je značajne pomake na izradi suštinskog strateškog okvirnog dokumenta, Sigurnosne politike BiH.

Reformirane strukture lokalne policije i funkcionalnog neovisnog sudstva predstavljaju suštinski element u pružanju sigurnosti i vladavine prava – ova dva elementa predstavljaju osnovne dijelove sigurnosnog mozaika. Kako sam vas informirao na sastanku u Sarajevu sredinom srpnja prošle godine, ja vidim jasnu potrebu za policijskim snagama na državnoj razini.

Iako bi oružane snage BiH mogle u budućnosti da se razvijaju po uzoru na visoko razuđen model britanske vojske – s njenim regionalno zasnovanim regimentalnim sustavom – ipak je postignut konsenzus o zapovjedništvu i kontroli nad združenom složenom jedinicom iz BiH, koja broji oko 130 ljudi koji će biti raspoređeni u misijama UN-a izvan BiH. Ovakva jedinica ima potencijal da pokaže da vojnici iz cijele BiH doista imaju kapacitet za profesionalan rad zajedno, unatoč nedavnom sukobu. SFOR i međunarodna zajednica bi trebali nastaviti svoje napore na ustroju BiH sukladno uobičajenim vojnim standardima, sa integriranim oružanim snagama.

U svjetlu ovakvog razvoja situacije i rastuće svijesti lokalnog stanovništva o potrebi smanjenja vojnih izdataka, vjerujem da mogućnost ubrzanja reforme u ovom sektoru postoji. Ovo je od suštinskog značaja za SFOR kako bi ubrzo mogao da preda dužnost, a očigledno će biti potrebni i nove razine koordinirane aktivnosti od strane međunarodne zajednice. Na kraju krajeva, postoji samo jedan projekat – Mirovni sporazum – sa svoja dva aspekta tijesno povezana jedan s drugim: vojni i civilni. Na ova se dva aspekta radilo sa prevelikim stupnjem neovisnosti, što se po mom mišljenju treba revidirati. Vojne

snage BiH mogu igrati aktivniju ulogu u razvoju građanskog društva u ovoj zemlji ako pretrpe istinsku i pravilnu reformu. Troškovi se moraju smanjiti, aktivnosti se moraju promijeniti tako da budu više relevantne izazovima tranzicije, i posljednje ali ne i manje važno, fokus vojnih snaga se mora odlučno premještati u pravcu građanskih vrijednosti. Smanjivanje broja pripadnika entitetskih oružanih snaga predstavlja jedinstvenu priliku za provođenje reformi u ovom pravcu. SFOR može dati koristan i odlučan doprinos u ovom pogledu. Imajući ovo na umu, predlažem uspostavu Radne skupine za vojna i sigurnosna pitanja. O ovome sam održao preliminarne razgovore sa COMSFOR-om i on je dao inicijalnu potporu.

Mi nismo u Bosni i Hercegovini da se amaterski odnosimo prema plemenitom poslu kojeg obnašamo. Mi smo tu da obavimo posao, za narod Bosne i Hercegovine – kao i za narod naših zemalja iz kojih dolazimo. Mi moramo završiti ovaj posao ako želimo osigurati da postignuća ostvarena u proteklih šest godina ne budu protraćena.

Vaša potpora i dalje je temeljni bedem protiv vraćanja masovnom nasilju. Naš pristup mora i dalje biti utemeljen na postignućima a ne na vremenu provedenom ovdje – ali isto tako mora biti prekaljen novom snagom kako bi se ispunili ključni ciljevi koji će od BiH učiniti stabilnu državu u najkraćem mogućem vremenu.

Proces europeizacije ove države polako ali sigurno dobija zamah. Postoji samo jedna budućnost koja će osigurati dugoročnu stabilnost i prosperitet ove države – to je budućnost zasnovana na euroatlantskim integracijama. Nije slučajno što su se prvi znaci pomaka u procesu europeizacije pojavili u vrijeme kada sami bh. građani pokazuju prve znake preuzimanja odgovornosti putem poziva za uspostavom veće razine partnerstva sa međunarodnom zajednicom.

U konačnoj analizi, Bosnom i Hercegovinom moraju upravljati izabrani čelnici ove zemlje, a ne stranci. Ima onih koji žele preuzeti odgovornost – onih koji žele europsku budućnost – međutim, oni još nisu spremni sami nositi to breme.

Naš konačan cilj je na vidiku, ali još ima onih koji žele posijati kaos, mržnju i uništenje – njih se još treba čuvati. Vaša nazočnost u Bosni i Hercegovini je i dalje potrebna.

Hvala lijepa.